

**ВНЕСОК О. ДЕ У ВІДРОДЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ УКРАЇНЦІВ
ЗАСОБАМИ ХУДОЖНЬОГО СЛОВА**

У 1991 році О. Де (Барчук) отримав дозвіл на в'їзд в Україну і відвідання місць свого дитинства. Покинув Черкащину майбутній поет, прозаїк, драматург, філософ, музикант, актор, художник, видавець, підприємець, меценат у 1942 році, коли фашисти вивезли його на примусові роботи в Німеччину, де був остарбайтером до кінця війни. По закінченні II світової війни вивчав філософію й психологію на різних відділах в Українському вільному університеті (Німеччина); в Англії, де проживав з 1948 року, здобув фах журналіста й драматурга.

Народився Олександр Іванович Де (Барчук) 5 червня 1925 року в с. Заячківка Христинівського району. Дитинство пов'язане із селами Ухожа, Ягубець (Христинівщина), Корж-Кут, Дубова, Аполянка, Бабанка, Свинарка, Оксанина (Уманщина), оскільки батько був учителем.

В Україні, по приїзді, О. Де розгорнув культурницьку й просвітню діяльність: зустрічався зі студентами, зокрема, Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (на той час – інституту); виступав по радіо; розповсюджував літературу; співпрацював з редакціями газет та журналів. Так, газета «Вечірній Київ» у рубриці «Гість «Вечірки»» опублікувала статтю «Дар, зігрітий серцем» [6, с. 4], в якій повідомлялося, що на прохання О. Де видання погодилось допомогти реалізувати мрію письменника – «донести до українських школярів палку любов до свого народу та України, яку проносять українці крізь віки і світи» [6, с. 4]. Редакція інформувала про бажання О. Де передати до бібліотек шкіл України свої твори, вже перевезені в Україну транспортною компанією «Золоті колеса».

Особливі надії пов'язував Олександр Де із Театром Збройних Сил України. В автобіографії, в якій зазначав, що з дня проголошення відновлення незалежності України енергійно працює на ниві відродження українського мистецтва, виділяв, що за його співініціативи – «генерал В. Мулява та режисер Костянтин Лінартович сприяли не менше в тому – створено Центральний Театр Українських Збройних Сил» [4].

Газета «Народна армія» перед добіркою віршів О. Де вміщує такі відомості : «Зараз Олександр Де часто приїздить в Україну, щоб допомогти нам у відродженні української культури, духовності в людських стосунках» [7, с. 3]. Тут же «НА» обіцяє познайомити читачів з повістю письменника «Діти степу». Через три роки, у 1996, у рубриці «Нам дякують» читаємо відгук Валерія Шевченка із Полтавської області на вже надрукований твір: «Хочу подякувати за публікацію розділів із повісті Олександра Де «Діти степу». ... Тема чистої незрадливої любові, які сповідували наші предки, вірність своєму рідному краю, готовність стати на його захист, відданість духовним заповітам старшого покоління... Дуже, дуже потрібний твір!» [9, с. 3].

Журнал «Трибуна» також подає добірку віршів О. Де з передмовою головного редактора «Поезії Олександра Де», в якій зазначається, що в Україні «друкуються, звучать по радіо і телебаченню його вірші, в театрах йдуть його п'єси» [5, с. 42]; йде мова і про те, що О. Де формує фонд імені Івана Барчука, мета якого сприяти розвитку національної культури.

Як можемо судити зі статті «Театр Збройних Сил України запрошує військового глядача на свої вистави» [8, с. 2], із 15 листопада 1993 року Драматичний театр Збройних Сил України стає штатною одиницею ЗС. В репертуарі театру драма Олександра Де «Володимир Великий», конфлікт якої, на думку К. Лінартовича, виникає всередині людини – державні інтереси зіштовхуються з особистими уподобаннями та тягіннями; вистава «Персона нон грата» – про час сталінізму, «Хвотій, або Наш Фауст» – твір про складні життєві ситуації.

Костянтин Лінартович зі своїм театром-студією вперше дав концерт воїнам в день складання присяги на вірність українському народу понтонерів Київського гарнізону.

О. Де надавав важливого значення духовній культурі армії, яка мала б стати запорукою сили та патріотизму, зробила б армію по-справжньому народною та українською. Він приїжджає в Київ, щоб вирішити питання про будівництво приміщення для театру, має розмову з начальником Головного управління виховної та соціально-психологічної роботи Міністерства оборони України генерал-майором Анатолієм Кобзарем, який запевнив, що доповість Міністрові оборони України про клопотання О. Де, і сподівається на швидке позитивне вирішення справи. О. Де і себе вважав воїном, у листі до Наталі Чеги від 2-го грудня 1997 року пише, що після оприлюднення матеріалів про те, що за останні 5 років в Україні зменшилося населення на 2 млн, кожен п'ятий чоловік не здатний зачати дитину, – «вирішив від вівторка 28-го жовтня 1977 року взагалі не вживати алкоголю! І без горілки співатиму, як годиться Поетові і співцеві. Але найважливіша причина: колись козаки в поході не пили горілки. А я де? На барикадах! І один у полі воїн...» [3].

Письменник нарікав, що Міністерство культури України не дуже йшло назустріч у справі зведення будівлі театру ЗС України, а він мріяв, щоб вона постала у центрі Києва. «Для цього створено фундацію імені мого батька І. Барчука (Варто зазначити, що Іван Григорович Барчук – теж людина неабиякого таланту, сили волі та складної життєвої долі. В Лондоні у видавництві «Чайка» вийшла книга його драматичних творів про життя українського села у 1920-х – 1942-х рр. Він працював культосвітнім референтом табору Фрайман. У Фюсенському таборі після війни організував драматичний гурток, за що був потрапив під суд.) Я багато разів розмовляв з банкірами, бізнесменами Лондона, інших міст Великобританії: вони зацікавлені в інвестиціях в Україну. Для будівництва театру можуть дати певну суму» [8, с.2]. На Заході залучення до мистецтва є головним принципом виховання, але інвестори постійно цікавляться тим, у що вкладають гроші. О.Де очікував дій.

Театр Збройних Сил було створено на основі драматичного театру «Дзвін». Костянтин Лінартович, художній керівник-директор, залишивши Молодіжний театр, організував свою трупку з одинадцяти чоловік, яку назвав – театр «Дзвін» (1990). Театр-студія свої сценічні роботи показував там, де вдавалося орендувати приміщення, – в Будинку художника, консерваторії, Київському державному театрі ляльок, у будь-якому випадковому залі. З творчістю Олександра Де Костянтина Лінартовича познайомив композитор Олександр Старинський, який із привіз в Україну драматичні твори письменника. «Дзвін» тяжів до філософської притчі, К. Лінартовича зацікавила історична п'єса «Володимир Великий», яка, на його думку, актуальна для сьогодні, як ніколи, думкою про те, що «правитель не має права сам, один приймати рішення, яке може вплинути на долю народу, держави» [2, с. 15]. На виставу приїхав автор твору, з чого й почалася дружба «Дзвону» й О. Де. Вистава зібрала менше людей, ніж могла б, – відсутність реклами, скрутне матеріальне становище громадян, крім того, глядача потрібно готувати. Дзвін не належав до театрів, які прагнуть привабити глядача будь-якими засобами. К Лінартович принципово не сприймав роздягання актрис, пікантні сценки – творив мистецтво. Рівнявся на вистави, на які, за словами О. Де, в Лондоні квитків не можна дістати уже за півроку, незважаючи на високі ціни [2, с. 15].

ЛІТЕРАТУРА

1. Барчук, І. Г. Драматичні твори / І. Г. Барчук. – Лондон : Чайка, 1976. – 589 с.
2. Житниченко, Л. Аура «Дзвону» / Л. Житниченко // Театрально-концертний Київ. – 1992. – січень. – С. 14-15.
3. Лист до Н. Чеги від 2 грудня 1997 р.
4. Лист до Н. І. Зарудняк від 4 серпня 1997 р.
5. Меншун, В. Поезії Олександра Де / В. Меншун // Трибуна. – 1993. – №7. – С. 42.
6. Мусієнко, Г. Дар, зігрітий серцем / Г. Мусієнко // Вечірній Київ. – 1996. – 23 серпня. – С. 4.
7. Про автора / Олександр Де // Народна армія. – 1993. – липень. – С. 3.
8. Сулік, М. Театр Збройних Сил України запрошує військового глядача на свої вистави / М. Сулік // Народна армія. – 1994. – липень. – С. 2.
9. Шевченко, В. Шановна редакціє! / В. Шевченко // Народна армія. – 1996. – травень. – С. 3.